

Kommunledningsförvaltningen

Räddningsavdelningen

Cecilia Ylikangas, 0923-62306

Olycksutredning - Brand i byggnad STF Saltoluokta Fjällstation 2025-02-20

Handlingen omfattas ej av sekretess enligt 32 kap 8§ i Offentlighets- och sekretesslagen (SFS 2009:400) och får lämnas ut utan prövning.

Sammanfattning

Den 20 februari inträffade en brand i byggnad på STF Saltoluokta fjällstation i Jokkmokks kommun. Branden startade i eller i anslutning till en bastu som var belägen i byggnad Laponia. En större byggnad i två våningsplan samt källare inrymmande personalbostäder samt gästrum.

Inledande larmades enheter från Porjus och Gällivare, samt två brandmän från Kiruna som anslöt med helikopter. När åtgärderna som vidtogs inte hade avsedd effekt så larmades i ett senare skede ytterligare personal från Gällivare och Jokkmokk. Under natten var LKAB:s industribrandkår behjälpliga med transport av rökskydd från Gällivare. Ytterligare personal från Porjus larmades även ut under natten med uppdraget att få med sig motorspruta samt slang för vattenuttag från sjön. RIL från Luleå anslöt under kväll/natt.

Kring 03-tiden bedömde räddningsledaren att invändiga släckförsök skulle avslutas då byggnadens bärighet inte kunde garanteras. Inriktningen ändrades då till att skydda närliggande byggnader. På morgonen var byggnaden helt övertänd och räddningsinsatsen avslutades på eftermiddagen den 21 februari.

Saltoluokta fjällstation är belägen i väglöst land vilket försvårade insatsen med avseende på transport av personal och utrustning. I en räddningsinsats som denna finns det goda exempel och möjliga förbättringspunkter som kan lyftas fram. För att slutsatserna i denna utredning inte ska drunkna i alla dessa exempel och förslag har en avgränsning gjorts där de fokusområden som identifierats som mest intressanta i stället lyfts fram och diskuteras mer ingående. De tre fokusområdena är:

- Aktivering av larm
- Insatser i väglöst land
- Brandgasventilation

Innehåll

1	Bakgrund och syfte	4
2	Byggnaden	5
3	Händelseförlopp	6
3.1	Beredskapsläge	6
3.2	Olycksorsak	6
3.3	Olycksförlopp och räddningsinsats	6
4	Utredarens reflektioner och förslag på åtgärder	9
4.1	Aktivering av larm	9
4.2	Insatser i väglöst land	9
4.3	Brandgasventilation.....	10

1 Bakgrund och syfte

Enligt Lag (2003:778) om skydd mot olyckor 3 kap 10§, ska kommunen tillse att olyckor undersöks för att i skälighetsomfattning klarlägga orsakerna till olyckan, olycksförloppet och hur insatsen genomfördes. Det är räddningstjänsten som ansvarar för att göra detta på alla olyckor som föranlett en räddningsinsats. Normalt uppfylls kravet på olycksutredning av den enklare händelserapport som upprättas. Om olyckan och insatsen varit komplex är det aktuellt att göra en mer omfattande utredning, en så kallad fördjupad olycksutredning.

Räddningstjänsten i Jokkmokks kommun har uppdragit räddningstjänsten i Bodens kommun att genomföra en fördjupad olycksutredning. Undersökningen har fokuserat på hur det praktiska arbetet på olycksplats fortlöpte, med fokus på svårigheten att bedriva en räddningsinsats i väglöst land. En särskilt utsedd utredare från annan räddningstjänst har genomfört undersökningen i syfte att minska risken för intressekonflikt eller jävssituation.

Parallellt med denna rapport har ytterligare en utredning av ledningssystemet genomförts, därav kommer denna rapport enbart behandla detta översiktligt.

Olycksutredningar inom räddningstjänstens område används för utveckling av operativ verksamhet och olycksförebyggande arbete. Fokusområdet med denna olycksutredning är att ta fram åtgärdsförslag för att utveckla arbetet med räddningsinsatser vid liknande händelser. Orsaken till denna olycka kommer sannolikt inte att kunna fastställas, därför är det heller inte möjligt att föreslå åtgärder för att förebygga brand.

Vid en olycksutredning är det troligt att misstag kommer att upptäckas och denna typ av undersökning har inte till syfte att klarlägga ansvar, skuld eller vållande. Syftet är alltså inte att peka ut det som direkt orsakade olyckan eller att något gick snett. Däremot är det bra om olycksutredningen kan fungera som ett underlag för Räddningschefen som är ansvarig för de åtgärder som kan behöva vidtas inom ramen för systemansvar.

2 Byggnaden

Byggnaden uppfördes i mitten av 1990-talet och var utförd i två (2) våningsplan samt källare i suterräng. Stomme samt fasad var utförda i trä och taket utgjordes av ett plåttak. Byggnaden inrymde gästrum samt personalbostäder, och den bastu där branden troligtvis startade. Avstånd till närliggande byggnader var cirka 20–30 meter.

Bild 1 Laponia

Bild 2 Laponia

3 Händelseförlopp

3.1 Beredskapsläge

I Jokkmokks kommun var det normal beredskap vid tiden för händelsen. Porjus 0+2 med fri inryckning, Jokkmokk 1+4 samt Vuollerim 1+2. Samtliga stationer har fem minuters anspänningstid.

Grannkommunen Gällivare hade normal beredskap med 1+4, anspänningstid 90 sekunder. Vidare har Gällivare fem räddningsvårn och tillgång till LKAB:s industribrandkår genom samarbetsavtal.

RIL befann sig i bostaden i Luleå med en kvitteringstid 90 sekunder.

3.2 Olycksorsak

Branden har troligtvis startat i anslutning till bastun eller intilliggande elrum då rökutvecklingen inledningsvis kom därifrån. Brandorsaken går inte att fastställa eftersom byggnaden tillintetgjorts av branden och det saknas vittnesuppgifter som kan ge ledning om orsaken.

3.3 Olycksförlopp och räddningsinsats

Följande olycksförlopp och räddningsinsats har utlästs från händelserapport G2025.019821 med bilagor samt intervjuer med personal på plats.

Larmet inkom 2025-02-20 kl. 17:14 och gavs prioritet 1, brand i byggnad, omfattning låg.

Inledningsvis larmades station 3700 (Porjus) och station 4000 (Gällivare). Fjällräddare rings ut av personal på fjällstationen för att kunna möta upp räddningstjänsten för transport över sjön.

Larmet kvitteras av Porjus kl. 17:25 med 0+3 och av Gällivare 17:27 med 1+4. SAR-helikoptern kan bistå med transport av 0+2 från Kiruna, station 5000 (Kiruna) larmas för detta kl. 17:49. Detta medförde dock mkt radiotrafik på aktuell RAPS kring vem som skulle åka, vilken utrustning som skulle med, lastvikter etcetera. Övriga responderade enheter fick därmed svårt att kommunicera vid framkörning, detta löstes med hjälp av telefon.

Räddningsinsatsen inleds 17:29 efter beslut av VB.

Porjus tar med sig följande utrustning, detta är en översiktlig beskrivning och kan ej betraktas som heltäckande:

- Motorspruta typ Sanmit
- Slang ca 150 – 200 meter
- 6–8 pulversläckare á 12 kg
- Tre rökskydd samt två extraflaskor
- Värmekamera
- Dimspik

Porjus saknar skoter och får hjälp av personal från fjällstationen med transport över sjön. De anländer till fjällstationen kl. 18:51 och gör en första insats med pulversläckare direkt vid framkomst.

Under framkörning uppmanas fjällstationen att försöka dämna upp den bäck som finns i närheten för att säkerställa vattenförsörjningen. Detta sker dock ej och Kiruna som landar med helikoptern 18:56 får då till uppgift att säkerställa vattenförsörjningen från pumphuset intill. Kiruna hade med sig pulversläckare & två kompletta rökskydd.

Gällivare åker med nya 4008 och gamla 4008 samt släp med två skotrar och pulka. Bilarna lämnas och de transporterar sig med egna skotrar över sjön. Gällivare tar med sig följande utrustning, detta är en översiktlig beskrivning och kan ej betraktas som heltäckande:

- 12 pulversläckare samt pulverlans
- Fem kompletta rökskydd
- Värmekamera
- Slang (små mängder)

Gällivare tog även utrustning från Porjusbilarna innan de for över sjön så som fläkt, arbetsbelysning etcetera.

Vid framkomst så påbörjas invändig släckning, brandgasspridning (troligtvis via ventilationen, självdug) kan konstateras ganska snart efter framkomst. Detta syns även på larmloggen från det automatiska brandlarmet där detektorer på planet ovanför källaren löses ut enbart ett par minuter efter den första däckaren i källaren. Cirka 12 minuter efter aktivering av däckare i bastu så löser brandlarmet ut även på plan 3.

Enligt uppgifter så skall varje våningsplan vara brandtekniskt avskilt i bjälklag, detta har gjorts i efterhand (ej då byggnaden uppfördes).

Kl. 19:33 lämnar IC 4008 lägesrapport brand i bastu med risk för spridning till resterande byggnad. Målet med insatsen är att förhindra brandspridning från drabbad brandcell vidare i byggnaden. Insatsen består av att lokalisera och blötlägga branden. Prognosen anges som två timmar, inget behov av ytterligare resurser. Det meddelas dock brist på rökskydd och luftflaskor. SAR HK övervägs för transport av luft, men denna får senare tekniskt fel och kan ej användas. Då begärs rökskydd och verktyg ut från Gällivare, 4072 lastas med detta och lämnar station 19:55.

Fjällstationens personal ordnar med vattenförsörjning från pumphuset, cirka 5 bar. Det finns i detta skede ingen möjlighet att dämna upp bäcken då all personal jobbar inne i byggnaden med släckåtgärder.

Släckåtgärderna ger effekt och den ursprungliga branden dämpas, fläkten används punktvis (ca 30 sek) för att skapa bättre arbetsmiljö men stängs däremellan av. Det fanns en uttalad strategi att ej använda fläkt mer än punktvis. Här påbörjas utlämpning av material samt rivning. Där tas ett beslut om att försöka få en bättre överblick över vad som är drabbat i byggnaden. Två personer avdelas till utlämpning, övriga genomsöker byggnaden och öppnar upp fönster för att ventilerar ut rök, utan fläkt. I samband med detta sätts fläkten i gång i anslutning till bastun och lämnas på en längre stund vilket får brandförloppet att eskalera. Därefter kunde det konstateras kraftig brand i kablage ovan undertak.

Kl. 20:01 lämnar 4008 ytterligare en lägesrapport där det konstaterats brand- och brandgasspridning mellan brandceller.

Kl. 20:27 larmas station 3500 (Jokkmokk) och station 4000 (Gällivare) med 1+4 vardera, samt RIL. Detta sågs som ett proaktivt beslut på grund av osäkerhet kring spridningen mellan brandceller.

Kl. 21:27 lämnar 4008 en lägesrapport där brandgasspridning konstateras i hela byggnaden, det har skett ett bakslag på grund av en olyckligt placerad fläkt. Gällivare ansluter till skadeplats cirka 22:10, cirka 20–30 minuter före Jokkmokk.

Styrkorna jobbar tillsammans på plats ett par timmar innan en överlämning påbörjas. Då avvecklas den första Gällivarestyrkan, Porjus samt Kiruna, överlämningen avslutas kring 00–01. Porjus åker tillbaka med sin utrustning, de frågade specifikt kring Sanmitpumpen och får till svar att denna skall tas med hem.

Kl. 01:12 lämnar 4008 en lägesrapport med brandspridning uppåt i byggnaden, det är generellt ont om resurser och luft. Släckning pågår uppifrån samt nedifrån genom att riva bjälklaget, dock med dåligt resultat. Det finns misstanke om att ett schakt som löper från bastun och vidare upp genom byggnaden brunnit igenom, prognosen är oklar. Akut restvärde pågår, föremål bärs ut efter önskemål från personalen.

LKAB:s industribrandkår larmas ut 01:38 för transport av luft från Gällivare till skadeplats. RIL ansluter 01:51 och konstaterar även han akut behov av luft. Här sker även en dialog och uppmaning om ny uttalad riskbedömning då delar av personalstyrkan har varit på plats längre.

Kl. 02:50 tas beslut om att avbryta invändiga släckförsök då bärigheten inte kan garanteras. Nytt mål med insats blir att skydda intilliggande byggnader.

Kl. 03:49 larmas Porjus ut igen för att få ut motorsprutan och slang för att kunna ta vatten från den intilliggande sjön ca 300 meter bort. Detta med avsikt att kunna kyla intilliggande byggnader. Porjus har då varit hemma cirka fem minuter, men turligt nog kunde annan personal svara på fri inryckning och enbart arbetsledaren åkte ut en andra gång.

Kring 05-tiden lämnas en rapport om att avlösning måste planeras då personalen är mycket sliten. Jokkmokk byts ut under morgonen och Gällivare avvecklades under förmiddagen. Porjus som åkte ut under tidig morgon blev kvar tills insatsen avslutades.

Under morgonen och dagen så brinner byggnaden ner, personal kvarstannar på platsen till 16:11 då räddningsinsatsen avslutas och fastighetsägaren ombesörjer efterbevakning.

4 Utredarens reflektioner och förslag på åtgärder

4.1 Aktivering av larm

Det finns uppgifter om att personal på plats dröjde med att larma 112, detta då personalen gjorde en första släckinsats samtidigt som byggnaden utrymdes. När samtalet väl inkom till SOS så larmades inledningsvis Porjus 0+2 med fri inryckning, vilket inte garanterar att fler brandmän kan ansluta. I tillägg till detta larmades Gällivare med 1+4 samt två brandmän från Kiruna med helikopter.

Utredarens reflektion

Det kan tyckas att den inledande resurstillsättningen är i underkant utifrån vad som faktisk sker på skadeplats, brand i större trähusbyggnad i två våningsplan samt källare i väglöst land. Detta kan i sin tur bero på oklara uppgifter från inringare, alternativt avsaknad av gemensam lägesbild i centralen. Vad avser centralens arbete hänvisas till annan utredning av ledningssystemet, det kan konstateras att larmplan för objektet saknades. Den påstådda fördröjningen från inringare bedöms ej ha påverkat utgången av insatsen då framkörningstiden är så pass lång.

Vid insatser i väglöst land där framkörningstiden är lång blir det extra viktigt att resurstillsättningen snarare blir i överkant än underkant. Det tar så pass lång tid innan förstärkande resurser anländer att det är tveksamt om det blir till nytta för insatsen.

4.2 Insatser i väglöst land

Genomgående försvårades insatsen av brist på vatten samt övriga resurser så som verktyg, rökskydd etcetera. Personalen fick slita ont under lång tid utan möjlighet till avlösning. Fler resurser begärdes ut under insatsen gång men den långa framkörningstiden fördröjde alla åtgärder avsevärt.

Utredarens reflektion

Lagstiftarens krav på ett likvärdigt skydd mot olyckor blir en utmaning vid kommunala räddningsinsatser i väglöst land i fjällvärlden. Den långa framkörningstiden samt transporter i terräng kommer alltid bidra med negativ påverkan på insatsen. Här blir det viktigt att samverka med övriga aktörer så som polis, fjällräddare etcetera fungerar. Dessa aktörer har utrustning samt lokalkännedom som den kommunala räddningstjänsten kan sakna.

Det blir också en avvägning vid avfärd mellan att packa för alla eventualiteter och att komma i väg fort. Det kan vara värt att regelbundet diskutera dessa förutsättningar inom organisationen. Att ta en stund extra innan avfärd och bedöma vad som skall med kan bidra till en mer effektiv räddningsinsats i slutändan. Packlistor för vad som skall med vid insatser i väglöst land kan också underlätta för personalen.

Brand i byggnad i fjällvärlden är kommunal räddningstjänst, däremot är andra olyckshändelser i fjällvärlden att betrakta som statlig räddningstjänst. Detta medför att samverka, med framför allt polisen, blir viktigt då ingen kommunal räddningstjänst har flygande resurser.

4.3 Brandgasventilation

Brandgasfläkt användes i den tidiga insatsen för att skapa bättre arbetsmiljö för personalen.

Utredarens reflektion

Användning av fläkt innan branden är lokaliserad och kontrollerad skall ske med försiktighet i trähus då tillförseln av luft kan påskynda förloppet. I detta fall gjordes en avvägning och fläkten användes enbart korta stunder för att förbättra miljön för personalen. Dock glömdes fläkten bort vid ett tillfälle vilket fick brandförloppet att eskalera.

Det bör ske kontinuerlig utbildning/repetition kring användning av fläkt vid insatser för att minska risken att detta uppstår igen.